

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika, na osnovu člana V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i člana 39. stav 1. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 29. januara do 4. februara 2008. godine, donijela je

ODLUKU

I

Graditeljska cjelina – Hotel Stari Grad (nekadašnji han Gazi Husrevbegovog vakufa, Hotel Gazi) i stambeni objekat Kadić, djelo arhitekta Josipa Vancaša, u Sarajevu proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik nalazi se na prostoru koji obuhvata k.č. 496/1 (novi premjer), što odgovara k.č. 64 i 69 (stari premjer), mahala XXXIII – Sarajevo, z.k. uložak br. XXXIII/29 i XXXIII/27, i k.č. 496/2 (novi premjer), što odgovara k.č. 33 i 69 (stari premjer), mahala XXXIII – Sarajevo, z.k. uložak br. XXXIII/13 i XXXIII/27, k.o. Sarajevo, općina Stari Grad, Sarajevo, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik primjenjuju se mjere zaštite utvrđene Zakonom o provođenju odluka Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika, ustanovljene u skladu sa Aneksom 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/02, 27/02, 6/04 i 51/07).

II

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, naučne, tehničke, administrativne i finansijske mjere za zaštitu, konzervaciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Komisija) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati finansijska sredstva za izradu i postavljanje informacione table sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III

S ciljem trajne zaštite nacionalnog spomenika, utvrđuju se sljedeće mjere zaštite koje se odnose na prostor definiran u tački I stav 2. ove odluke:

- dopušteni su isključivo konzervatorsko-restauratorski radovi, radovi tekućeg održavanja i radovi koji imaju za cilj prezentaciju spomenika, uz odobrenje federalnog ministarstva nadležnog za

- prostorno uređenje i stručni nadzor nadležne službe zaštite naslijeđa na nivou Federacije Bosne i Hercegovine;
- prije početka konzervatorsko-restauratorskih radova na objektu, potrebno je izvršiti detaljno snimanje stanja objekta, te istraživačke radove koji će obuhvatiti analizu građevinskih materijala i vrstu i ton boja vanjskih zidova fasade;
  - projekat konzervatorsko-restauratorskih radova mora biti zasnovan na rezultatima snimanja stanja objekta uz metodološki pristup koji će biti usmjeren na zaštitu historijskih vrijednosti objekta;
  - obavezno je sačuvati izvorni izgled objekta u pogledu obrade arhitektonskih detalja, boje zidova, tretmana fasada, konstrukcije objekta i nagiba krova, te vrste krovnog pokrivača;
  - nije dopuštena promjena stilskih karakteristika uklanjanjem ili dodavanjem pojedinih dekorativnih elemenata i arhitektonskih detalja (kamene i druge plastike –nadvrtnika, vijenaca, drvenih konstruktivnih i dekorativnih elemenata i sl.);
  - prilikom konzervatorsko-restauratorskih radova koristiti iste ili istovrsne materijale, uz primjenu istih tehnoloških pristupa u najvećoj mogućoj mjeri;
  - izvršiti sanaciju fasada prema unutrašnjem dvorištu;
  - projektnom dokumentacijom obuhvatiti sanaciju dotrajalih i oštećenih elemenata objekta (krov, fasade, horizontalni i vertikalni oluci, itd) i predvidjeti njihovu zamjenu u skladu sa gore navedenim metodama;
  - izvršiti uklanjanje objekata privremenog karaktera u zoni unutrašnjeg dvorišta;
  - izvršiti zamjenu hodne površine u unutrašnjem dvorištu popločanjem (kaldrmom) tipičnim za period gradnje objekta;
  - prilikom intervencija mora biti očuvan autentičan izgled unutrašnjeg prostora.

IV

Stavljaju se van snage svi provedbeni i razvojni prostorno-planski akti koji su u suprotnosti sa odredbama ove odluke.

V

Svako, a posebno nadležni organi Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradske i općinske službe, suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih radnji koje mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu.

VI

Ova odluka dostavit će se Vladi Federacije, federalnom ministarstvu nadležnom za prostorno uređenje, nadležnoj službi zaštite naslijeđa na nivou Federacije Bosne i Hercegovine i općinskom organu uprave nadležnom za poslove urbanizma i katastra, radi provedbe mjera utvrđenih u tač. II - V ove odluke i nadležnom općinskom sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VII

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom, koje je dostupno na uvid zainteresiranim licima u prostorijama i na web stranici Komisije (<http://www.aneks8komisija.com.ba>).

VIII

Prema članu V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Komisije su konačne.

IX.

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u «Službenom glasniku BiH».

Ovu odluku Komisija je donijela u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović, Ljiljana Ševo i Tina Wik.

Predsjedavajuća Komisije

Amra Hadžimuhamedović

Broj: 02-2-226/07-11
30. januara 2008.godine
Sarajevo

O b r a z l o ž e n j e

I – UVOD

Na osnovu člana 2. stav 1. Zakona o provedbi odluka Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika, ustanovljene u skladu sa Aneksom 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, "nacionalni spomenik" je dobro koje je Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika proglasila nacionalnim spomenikom, u skladu sa čl. V i VI Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i dobra upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH», broj 33/02), sve dok Komisija ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za što ne postoji vremensko ograničenje i bez obzira da li je za to dobro podnesen zahtjev.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika donijela je odluku o stavljanju zgrade Hotela Stari Grad (Hana Gazi Husrefbegovog vakufa, Hotela Gazi) u Sarajevu na Privremenu listu nacionalnih spomenika, u sklopu „Gradske ambijentalne cjeline Sarajeva“, pod rednim brojem 546.

U skladu sa odredbama Zakona, a na osnovu člana V stava 4. Aneksa 8. i člana 35. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, Komisija je pristupila provedbi postupka za donošenje konačne odluke za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom.

II – PRETHODNI POSTUPAK

U postupku koji prethodi donošenju konačne odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom, izvršen je uvid u:

- dokumentaciju o lokaciji imovine i sadašnjem vlasniku i korisniku dobra,
- sadašnje stanje i namjenu dobra, uključujući opis i fotografije, podatke o oštećenjima u toku rata, podatke o intervencijama na restauraciji i drugoj vrsti radova na dobru, itd.,
- historijsku, arhitektonsku i drugu dokumentarnu građu o dobru, koja je data u popisu korištenja dokumentacije u sklopu ove odluke.

Na osnovu uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra, utvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Historijski kompleks Hotela Stari Grad (nekadašnji hotel Gazi Husrev-begovog vakufa) i stambeni objekat Kadić (djelo arhitekta Josipa Vancaša) se nalazi na raskrsnici ulica Mula Mustafe Bašeskije¹ i Prote Bakovića².

U uličnom nizu M. M. Bašeskije, prema istoku, na historijski kompleks nadovezuje se jednospratni poslovni objekat, a dalje se nalazi Baščaršijski trg.³ Zapadno od kompleksa nalazi se historijska građevina Srpskopравoslavne crkvene općine iz 1910. godine. Južno, duž ulice Prote Bakovića, na objekat se nadovezuje jednospratni stambeni objekat.

Nacionalni spomenik obuhvata zemljište označeno kao k.č. 496/1(novi premjer), odnosno k.č. 64 i 69 (stari premjer) mahala XXXIII – Sarajevo, z.k. uložak br. XXXIII/29 i XXXIII/27, k.o. Sarajevo, općina Stari Grad, Sarajevo, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina i zemljište označeno kao k.č. 496/2(novi premjer), odnosno k.č. 33 i 69 (stari premjer) mahala XXXIII – Sarajevo, z.k. uložak br. XXXIII/13 i XXXIII/27, k.o. Sarajevo , općina Stari Grad, Sarajevo, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Historijski podaci

Historijski kompleks nekadašnjeg hotela Gazi Husrev-begovog vakufa⁴ i stambeni objekat Kadić (djelo arhitekta Josipa Vancaša) izgrađen je **1909.** godine, tokom austrougarskog perioda u Sarajevu. Potpisnik projekta je arhitekt Josip Vancaš, mada su crteži pripremljeni od strane Josipa Pospišila.⁵

Hotel Gazi Husrev-begovog vakufa je početkom XX vijeka bio jedan od najluksuznijih hotela u Sarajevu sa komforom na evropskom nivou. Hotelu je

---

¹ Ova ulica, od Gazi Husrev-begove ulice do Baščaršije, tokom osmanskog perioda se zvala Gornja varoš ili Varoš. Tokom austrougarskog perioda ulica nosi naziv Čemaluša, od Koševskog potoka do Baščaršije. Između 1914. i 1919. godine ulica nosi naziv Potjorekova, po generalu Oskaru Potjoreku. Između 1919. i 1921. godine ulica se naziva Prijestolonasljednika Aleksandra. Od 1921. do 1941. godine ulica nosi naziv kralja Aleksandra I. U periodu od 1941. do 1945. godine ulica se naziva po doktoru Anti Paveliću. U kratkom periodu između 1945. i 1946. godine ulici je vraćen naziv ulica kralja Aleksandra I. Od 1946. godine pa do kraja zadnjeg rata u BiH, ulica se naziva Maršala Tita. Nakon zadnjeg rata u BiH, dio ulice zapadno od Vječne vatre zadržava taj naziv, a dio ulice istočno od Vječne vatre mijenja naziv u Mula Mustafe Bašeskije. – A. Bejtić, „Ulice i trgovi Sarajeva“, str. 245. i 246, Muzej grada Sarajeva, Sarajevo, 1973. godine.

² Nosilac naziva ulice je sarajevski paroh i proto Stevan Baković (Rođen u Ožekovcima kod Bijeloga Polja u Sandžaku, 1797. godine, umro u Sarajevu 1893. godine), koji je u ovoj ulici stanovao, a u Sarajevu službovao još od 1817. godine i za to vrijeme postao jedna od najuglednijih ličnosti u gradu. – A. Bejtić, „Ulice i trgovi Sarajeva“, str. 310, Muzej grada Sarajeva, Sarajevo, 1973. godine.

³Nastala je jedna pogrešna evolucija toponima Baščaršije: Upotrebljava se za čitav prostor stare sarajevske Čaršije, a to nije tačno. Baščaršija ima svoje određene granice, a sve druge čaršije i ulice imale su i danas imaju svoja zasebna imena. – A. Bejtić, „Ulice i trgovi Sarajeva“, str. 95, Muzej grada Sarajeva, Sarajevo, 1973. godine.

⁴ Uprava Gazi Husrev-begovog vakufa danas ovu historijsku građevinu naziva objekat „Gazi“.

⁵ I. Krzović, „Arhitektura secesije u Bosni i Hercegovini“, str. 193, Kulturno naslijeđe, Sarajevo, 2004.

dato ime po Gazi Husrev-begovoj viteškoj tituli – Gazi hotel⁶. Objekat spada u grupu stambenih i poslovnih objekata izgrađenih u Sarajevu u periodu od 01.01.1909. do 31.12.1912. godine. Zemaljska vlada je bila izglasala zakon kojim se daju poreske olakšice na period od dvadeset godina vlasnicima nekretnina koji u tom periodu izvrše izgradnju.⁷

Hotel je izgrađen nakon što je 1908. godine u požaru⁸ izgorio raniji vakufski objekat koji je imao funkciju prenoćišta.

Prvi han na ovom mjestu utemeljen je još početkom XVIII vijeka⁹ i bio je poznat pod imenom Kolluk han. Sve do 1778. godine han bio je u privatnom vlasništvu kada ga je posljednji vlasnik Šejh hadži Idriz prodao Gazi Husrev-begovom vakufu.¹⁰

Prvi zakupac Hana Gazi Husrev-begovog vakufa bio je poduzetnik Risto Dramušić, koji je držao objekat u zakupu tokom druge polovine XVII vijeka i prve polovine XVIII vijeka¹¹. Za vrijeme njegovog zakupa u hanu je stanovao Stevan Visoki, vrstan neimar i prvak sarajevskih dundera¹²).¹³

Han je bio jednospratna zgrada. U prizemlju su se prema Čemaluši (današnja ulica Mula Mustafe Bašeskije) nalazili dućani, a na spratu su bile odaje za konačenje i kafana sa kahvodžakom. Desno od ulaza, smještenog na sjevernom pročelju, nalazila se kamena česma.

U pozadini, na južnoj strani, gdje se danas nalazi magazin, bila je smještena štala za putničke konje. Han je imao kapacitet od 20 mjesta i imao je isto toliko mjesta za tovarna grla.¹⁴

Hotel je nacionaliziran 1946. godine i od tada, pa sve do zadnjeg rata u BiH, koristila su ga ugostiteljsko-hotelska preduzeća u društvenom vlasništvu.

---

⁶ M. Vatreanjak, Gazi Husref-begov vakuf, str. 39, Islamska zajednica u BiH, Sarajevo, 2005.

⁷ B. Spasojević: „Arhitektura stambenih palata austrougarskog perioda u Sarajevu“, str. 57, „Svjetlost“, Sarajevo, 1988.

⁸ 15. oktobra 1908. godine buknuo je požar u susjednom Halvadžiluku, koji je potpuno progutao 32 dućana, i tada je teže stradao Burekov han. Iste godine uprava Gazi Husrev-begova vakufa donosi odluku o rušenju hana. Objekat koji je zatim izgrađen imao je nove standarde, s obzirom da je rađen za goste kojima konji nisu služili kao prevozno sredstvo. Tom prilikom je objekat promijenio ime u hotel „Gazi“. - Alija Bejtić, „Mali urbanizam Sarajeva, Hotel Stari Grad“, „Oslobođenje“, Sarajevo, 1974. godine.

⁹ Han je ustanovljen nakon velikog požara 1697. godine, a sagrađen je na zemljištu zaklade (vakufa) Kulina Hadži Balije, koji je u 16. vijeku sagradio džamiju u Čekaluši. - Alija Bejtić, „Mali urbanizam Sarajeva, Hotel Stari Grad“, „Oslobođenje“, Sarajevo, 1974. godine.

¹⁰ Kolluk han je prodat Gazi Husref-begovom vakufu za 2450 groša, što je u ono vrijeme predstavljalo izuzetno veliki novac. – M. Vatreanjak, Gazi Husref-begov vakuf, str. 40, Islamska zajednica u BiH, Sarajevo, 2005.

¹¹ - Alija Bejtić, „Mali urbanizam Sarajeva, Hotel Stari Grad“, „Oslobođenje“, Sarajevo, 1974. godine

¹² **Dunder** je u izvornom značenju zidar koji gradi "nabijanice". Nabijanica je kuća čiji se zidovi prave tako što se u drvenu armaturu (slično kao kod betoniranja) nabija zemlja.

U odaji Stevana Visokog U njegovoj odaji u hanu održavane su esnafske skupšine, ili kako su se u to doba zvale „londže“. (Alija Bejtić, „Mali urbanizam Sarajeva, Hotel Stari Grad“, „Oslobođenje“, Sarajevo, 1974).

¹³ Alija Bejtić, „Mali urbanizam Sarajeva, Hotel Stari Grad“, „Oslobođenje“, Sarajevo, 1974. godine.

¹⁴ Alija Bejtić, „Mali urbanizam Sarajeva, Hotel Stari Grad“, „Oslobođenje“, Sarajevo, 1974. godine.

Iste godine hotel mijenja naziv iz hotel „Gazi“ u hotel „Stari Grad“. ¹⁵ Sredinom XX vijeka izvršene su manje izmjene na objektu. ¹⁶

Tokom rata u BiH, 1993. godine, objekat biva oštećen. Godine 2003. objekat je vraćen na upravljanje izvornom vlasniku, Gazi Husref-begovom vakufu, koji sanira oštećeni krov i mijenja namjenu objekta.

Vrlo su oskudni historijski podaci o privatnom stambenom bloku usmjerenom prema ulici Prote Bakovića. Izvjesno je da je ovaj blok izgrađen paralelno sa hotelom „Gazi“ nakon velikog požara iz 1908. godine. ¹⁷ Ovaj stambeni objekat je danas u privatnom vlasništvu porodice Kadić.

2. Opis dobra

Hotel Stari Grad je dvospratna uglovnica izgrađena na parceli nepravilnog oblika ukupnih dimenzija 24,9 m x 20,33 m, ne računajući pomoćni objekat na južnoj strani dimenzija 13m x 7m. Površina zemljišta na kojem se nalazi kompleks iznosi 344 m², a površina unutrašnjeg dvorišta i pomoćnog objekta iznosi 188m². Ukupna dužina fronta prema ulici Mula Mustafe Bašeskije iznosi 24.90 m, a dužina fronta prema ulici Prote Bakovića iznosi 8,13 m. Najviša visinska kota kompleksa iznosi 13.65 m.

Kompleks predstavlja stambeno-poslovnu višespratnicu sa podrumom, prizemljem, dva sprata i tavanom. Kompleks je funkcionalno i vlasnički podijeljen u veće **istočno krilo**, koje predstavlja poslovni dio u vlasništvu Gazi Husrev-begovog vakufa, i manje **zapadno krilo** u vlasništvu porodice Kadić.

Glavni ulaz u **istočno krilo**, nekadašnji hotel Gazi Husrev-begovog vakufa, nalazi se na sjevernoj strani i okrenut je ka ulici Mula Mustafe Bašeskije. Na ulazu se nalaze drvena dvokrilna vrata sa nadsvjjetlom ukupnih dimenzija 220cmx300cm. Iza glavnog ulaza nalazi se pasaž širine 225 cm i visine 375 cm koji vodi u unutrašnje dvorište. Pasaž je popločan pravougaonim kamenim pločama savremene izrade. Na zidovima je postavljen vještački kamen savremene proizvodnje. U prednjoj zoni pasaža, sa lijeve i desne strane, postavljena su drvena vrata savremene izrade, dimenzija 75cm x 220cm, koja vode u poslovne prostore. Ova dva poslovna prostora danas koristi trgovačka firma koja se bavi prodajom robe porijeklom sa Srednjeg istoka „Laus“ d.o.o. Sa istočne strane nalaze se dvije prostorije ukupnih dimenzija 8,47cm x 4,90. Ove prostorije prema ulici M. M. Bašeskije imaju dva izloga dimenzija 180cm x 300cm, a na južnoj strani povezane su otvorom širine od 1m sa prostorijom dimenzija 490 cm x 570 cm. Ova prostorija je usmjerena ka unutrašnjem dvorištu prozorom dimenzija 70cm x 70cm.

Sa zapadne strane pasaža nalazi se poslovni prostor dimenzija 500cm x 490cm, koji je usmjeren prema ulici izlozima dimenzija 180cm x 300cm. Na južnoj strani nalaze se pregrađena vrata koja su direktno povezivala ovaj

---

¹⁵ Tokom druge polovine XX vijeka hotel „Stari Grad“ je bio registriran kao hotel C kategorije i nije uživao veliki ugled.

¹⁶ Alija Bejtić, „Mali urbanizam Sarajeva, Hotel Stari Grad“, „Oslobođenje“, Sarajevo, 1974. godine.

¹⁷ Način građenja, jedinstvene stilske karakteristike fasade i istovjetna debljina vanjskih zidova, kao i činjenica da je požar iz 1908. godine opustošio čitav kvart, su materijalni dokazi koji stavljaju izvan sumnje činjenicu da se radi o jedinstvenom graditeljskom kompleksu.

prostor sa stepeništem na jugu širine 120cm, čija su gazišta i podesti originalni i napravljeni su od reprezentativne crvene hreše. Soki stepeništa čine originalne dvobojne pločice dimenzija 15cm x 15cm.

Stepenišni prostor je orijentiran ka unutrašnjem dvorištu prozorima dimenzija 110cm x 200cm.

U drugom dijelu pasaža sa zapadne strane nalazi se otvor koji povezuje pasaž i bočni dio stubišta. Sa suprotne strane pasaža nalaze se vrata dimenzija 80cm x 210cm, koja povezuju pasaž i prostor nekadašnje garderobe uposlenika. Ukupne dimenzije ovog prostora su 210 cm x 570 cm. Na krajnjoj južnoj strani pasaža nalazi se savremeni portal istih dimenzija kao ulazni. Ovaj portal vodi ka unutrašnjem pravougaonom dvorištu dimenzija 14m x 25m.

Dvorište je popločano debelim pločama od vještačkog kamena, a prema jugu je ograničeno pomoćnim objektom, dimenzija 12,5 m x 7 m, koji nije u upotrebi.

Sa istočne strane unutrašnjeg dvorišta nalazi se kuhinja aščinice „Stari Grad“¹⁸. Kuhinja je ukupnih dimenzija 8,60 m x 8,15 m. U sklopu kuhinje nalaze se predulaz i dvije prostorije za pripremu i skladištenje namirnica. Pod i zidovi su obrađeni vještačkim kamenom i keramičkim pločicama.

Sa zapadne strane unutrašnjeg dvorišta nalazi se vanjski zid susjednog stambenog objekta.

U sjeverozapadnom dijelu prizemlja nalazi se aščinica čiji je ulaz smješten na uglu između ulica Mula Mustafe Bašeskije i Prote Bakovića. Na ulazu se nalazi savremeni portal dimenzija 95 cm x 300 cm. Aščinica je ukupnih dimenzija 8,69 m x 8,13 m. Ovaj prostor se sastoji iz dva dijela: Zapadni dio je dimenzija 5,69m x 8,13 m i u vlasništvu je aščinice. Prostor je podijeljen u pravcu istok-zapad zidom koji odvaja javni dio od priručnog skladišta i male kuhinje.

Istočni dio je dimenzija 3,00 m x 8,13 m i u vlasništvu je Gazi Husrev-begovog vakufa. I ovaj prostor je podijeljen zidom koji odvaja javni prostor od sanitarija i radnog dijela.

Nosivi zid debljine 51cm između zapadnog i istočnog dijela je probijen na dva mjesta u dužini od po 170 cm tako da ovaj prostor predstavlja jedinstvenu cjelinu.

Aščinica je orijentirana prema ulicama M. M. Bašeskije i Prote Bakovića sa po dva prozorska otvora dimenzija 170cm x 220cm.

Prvi sprat istočnog krila je nepravilnog tlocrtnog oblika koji prati raspored prizemlja. Po sredini istočnog krila se nalazi hodnik postavljen u pravcu istok-zapad dug 16,80 m i širok 1,70 m. Na zapadnoj strani hodnik je povezan sa stepeništem, a sa južne i sjeverne strane nalaze se sobe različitih dimenzija pretvorene u skladišni prostor. Ovi prostori su povezani sa centralnim hodnikom vratima dimenzija 95cm x 200cm.

Sa sjeverne strane se nalazi 7 soba dužine, 4.95 m, a njihova širina iznosi od 2,60m do 2,97m. Tri centralne sobe prema ulici M. M. Bašeskije povezane su polueliptičnim doksatom dužine 7,60 m i najviše širine od 1,50 m. Sobe su povezane sa doksatom vratima s nadsvjetlom ukupnih dimenzija 85cm x 280cm.

---

¹⁸ Aščinica na sjeverozapadu kompleksa povezana je sa kuhinjom preko unutrašnjeg dvorišta.

Na doksatu se nalaze tri prozorska otvora, od kojih su dva bočna trokrilni prozori dimenzija 180cm x 200cm, a centralni petokrilni prozor je dimenzija 300cm x 200cm. Na 4 preostale sobe nalaze se prozori dimenzija 150cm x 200cm. Sa južne strane se nalaze 3 sobe i sanitarni čvor. Sobe se nalaze istočno od stepenica i dužine su 3,80m, a njihova širina iznosi od 2,40m do 2,70m. Ova tri prostora su usmjerena ka unutrašnjem dvorištu prozorima dimenzija 150 cm x 200 cm. Sanitarni čvor se nalazi zapadno od stepenica. Dužina ovog prostora je 3 m, a širina iznosi 150 cm i 90 cm.

Na istočnom kraju hodnika nalazi se hodnik širine 140 cm i dužine 400cm. Ovim hodnikom se pristupa u južni blok nekadašnjeg hotelskog apartmana koji tlocrtno prati kuhinju u prizemlju. Ovaj prostor je podijeljen na predprostor, apartmanski dio, a ima zaseban sanitarni čvor.

Prema unutrašnjem dvorištu usmjeren je sa dva dvokrila prozora dimenzija 80 cm x 120cm. Na južnom vanjskom zidu nekadašnjeg hotelskog apartmana nalaze se ulazna vrata dimenzija 90 cm x 210 cm, koja vode prema nadkrivenim metalnim stepenicama na „L“ savremene izrade, širine 1m, kojima je prvi sprat povezan sa unutrašnjim dvorištem. Sve podne površine prvog sprata su obrađene drvenim parketom ili drvenim podom, izuzev dijela hodnika uz stepenište, koji je obrađen vještačkim kamenom, i sanitarnih čvorova obrađenih keramičkim pločicama.

Drugi sprat tlocrtno prati prvi sprat, sa izuzetkom južnog bloka koji se ne nalazi na ovom nivou. Dispozicije i mjere prvog i drugog sprata su identične. Istočni blok drugog sprata se koristi kao skladište i od ostatka prostora odvojen je rešetkastim metalnim vratima savremene izrade. U ovom bloku krajnja soba desno na južnoj strani je duža za širinu istočnog hodnika na prvom spratu. Lijeva prostorija do stepeništa ima funkciju sanitarnog čvora. U sjeverozapadnom dijelu, prve 4 sobe su povezane u stambeni blok koji nije u upotrebi.

Na drugom spratu se nastavlja doksat prema ulici M. M. Bašeskije, kao i položaj prozorskih otvora na njima, koji su iste širine, ali različite visine u odnosu na otvore na prvom spratu. Njihova visina iznosi 180 cm. Isto važi i za prozore na lijevom i desnom krilu sjevernog dijela drugog sprata, koji su visine kao i prozori na doksatu.

Podovi na drugom spratu su obrađeni drvenim parketom, izuzev sanitarnih čvorova i kuhinje koji obloženi keramičkim pločicama.

Prema **tavanskom prostoru** vode stepenice izrađene od neobrađenog betona. Prostor tavana prati tlocrtnu osnovu drugog sprata, a ispresijecan je pravougaonim volumenima dimnjaka. Tavan je prohodan, najviše korisne visine od 2m. Pod tavana je pokriven originalnim pločama od pečene gline „tavelama“, dimenzija 20cmx20cm.

Zapadno krilo kompleksa je funkcionalno odvojena cjelina koja predstavlja stambeni prostor porodice Kadić, čiji se ulaz nalazi u ulici Prote Bakovića broj 1.

Stambeni objekat porodice Kadić sastoji se od suterena, prizemlja, prvog i drugog sprata i tavana. Ukupne tlocrtnne mjere su 5,69m x 8,64m.

Stambeni objekat je od istočnog krila odvojen zidom debljine 51cm okomitim na ulicu M. M. Bašeskije, s tim da je sjeverozapadna prostorija

prizemlja fizički odvojena od zapadnog krila i funkcionalno povezana sa ašćinicom.

Ukupne dimenzije prizemlja, koje je svedeno na prostor predulaza, su 189 cm x 190 cm. Iz ulice Prote Bakovića se ulazi u prizemni predulaz originalnim dvokrilnim portalom dimenzija 140cm x 220cm, sa nadsvjtlom dimenzija 140cm x 160cm.

U uskom predulazu smještene su zavojite stepenice obložene drvetom, širine 85cm koje vode prema suterenu i spratovima.

U nivou suterena nalaze se originalna lučno završena dvokrilna metalna vrata dimenzija 110cm x 190cm. Ova vrata odvajaju prostor suterena, koji se proteže ispod prizemne prostorije ašćinice na sjeverozapadu, od ostatka stambenog objekta. Dimenzije suterena su 5 m x 4,60 m.

Na prvom spratu se nalazi stambeni prostor dimenzija 5,69m x 8,64m. Na krajnjem sjeverozapadnom dijelu nalazi se petougaoi doksat unutrašnjih dimenzija 197 cm x 166 cm.

Prvi sprat se sastoji od predsoblja, kupatila, kuhinje sa trpezarijom dimenzija 467cm x 225cm i dnevnog boravka dimenzija 467cm x 318cm, ne računajući petougaoi doksat¹⁹. Prozori na prvom spratu su dimenzija 110cm x 200cm, a na petougaoi istaku 80cm x 200cm.

Drugi sprat tlocrtno odgovara prvom spratu, s tim da se ovaj prostor trenutno ne koristi. Prema tavanu vode betonske stepenice. Predulazni prostor tavana je ograđen metalnom ogradom, a u tavanski prostor vode drvena vrata dimenzija 60cm x 160cm.

Sjeverna fasada²⁰ prema ulici M. M. Bašeskije se sastoji iz istočnog dijela, dimenzija 19,21 m x 11,40 m, i zapadnog dijela dimenzija 5,69 m x 11,40 m.

Istočni dio je simetrično zamišljena kompozicija koja u prizemlju sadrži centralni pasaž i po tri otvora sa strana.

Sa lijeve strane se nalaze tri izloga, a sa desne strane se nalaze dva izloga i jedan prozorski otvor sa parapetom²¹.

U centralnom dijelu, kroz prvi i drugi sprat proteže se polueliptični doksat²² koji na oba sprata ima centralni petokrilni prozor i po jedan bočni trokrilni prozor.

Završni sloj fasade doksata prvog sprata predstavlja bojeni fasadni malter, koji u donjoj zoni završava drvenom strehom širine 30cm, koja se lučno proteže prema uvučenoj fasadi prizemlja.

Drugi sprat je obrađen drvetom, a vanjski parapet je inspirisan tradicionalnim mušepkom.

---

¹⁹ U prvobitnom nacrtu se ne pojavljuje ugaoni doksat, koji je izgrađen nešto kasnije. - N. Kurto, „Arhitektura Bosne i Hercegovine – Razvoj bosanskog stila“, str. 261, Kulturno naslijeđe, Sarajevo, 1998.

²⁰ Najraniji pokušaji arhitekata u BiH da projektuju u stilu koji bi predstavljao savremeno i funkcionalno primijenjene autohtone arhitektonske oblike predstavlja upravo zgrada hana Gazi Husrev-begovog vakufa. - I. Krzović, „Arhitektura secesije u Bosni i Hercegovini“, str. 193, Kulturno naslijeđe, Sarajevo, 2004.

²¹ Razlog odstupanja od simetrične kompozicije su prepravke s početka XXI vijeka kojima su prozori pretvoreni u izloge.

²² Gornja etaža doksata u drvetu i staklu je poput divanhane tradicionalne kuće. - N. Kurto, „Sarajevo 1492-1992“, str. 95, Oko, Sarajevo, 1997.

Na bočnim stranama, u zoni oba sprata, nalaze se po dva dvokrilna prozora.

Po dva prozora na bočnim stranama prvog sprata uokvireni su blago istaknutom malternom plohom bijele boje dimenzija 410cm x 300cm.

Prozori na drugom spratu pojedinačno su uokvireni malternim okvirom širine 20cm.

Bočne strane sjeverne fasade su presječene sa po dva ukrasna vijenca bijele boje u zoni između prvog i drugog sprata.

Gornji vijenac ukupne širine od 20cm je jednostavni linijski vijenac izveden u dva nivoa, a donji vijenac iste širine, sastoji se od dva reda manjih komada opeke postavljenih pod uglom od 60 stepeni u odnosu na ravan fasade.

Kompletna sjeverna fasada je iznad drugog sprata uokvirena drvenom strehom širine 20cm.

Desni dio sjeverne fasade se kompoziciono nadovezuje na istočni dio. Na prelazu s jednog dijela fasade na drugi, nalazi se istak od 15cm, koji označava prvobitno razgraničenje vlasništva. Na ovom dijelu fasade prema ulici M. M. Bašeskije nalazi se po jedan prozor u prizemlju, prvom i drugom spratu, tako da se prati ritam fasade istočnog dijela.

Završni sloj fasade je obrađen na isti način kao i fasada istočnog dijela, fasadnim malterom bojenim u žuto.

Prozori prvog i drugog sprata su uokvireni na sličan način kao i prozori istočnog dijela, s tim da je okvir prozora na prvom spratu dodatno obrađen²³. Ispod prozora se nalazi petodjelni ukrasni motiv dimenzija 110cm x 40cm.

Fasada je presječena sa po dva ukrasna vijenca bijele boje u zoni između prvog i drugog sprata, što čini kompozicioni nastavak istočnog dijela fasade, s razlikom da je donji vijenac sastavljen od dva reda nešto izraženijih komada opeke postavljenih pod uglom od 45 stepeni u odnosu na ravan fasade. Drvena streha iznad drugog sprata je nastavak strehe istočnog dijela.

Prelaz ka zapadnoj fasadi u ulici Prote Bakovića označen je **petougaoanim doksatom** koji se proteže kroz prvi i drugi sprat. Na doksatu se nalaze po tri jednokrila prozora sa nadsvijetlom na svakom spratu. Obrada fasade, vijenci i strehe doksata se prenose sa fasade prema ulici M. M. Bašeskije.

Doksat se prema prizemlju završava drvenom strehom širine 30cm, koja se lučno proteže prema uvučenom dijelu prizemlja.

Zapadna fasada, gdje se nalazi ulazni portal stambenog objekta porodice Kadić, oblikovno prati desni dio sjeverne fasade.

Kompletna prizemni dio je nadkriven limenom nadstrešnicom širine 70cm koja oblikom i materijalizacijom odudara od historijskog ansambla.

---

²³ Crtež fasade ima elemente koji se mogu vidjeti na još nekim izvedenim objektima J. Pospišila: **Talasasti okviri** oko prozora sprata odgovaraju okvirima prozora zadnjeg sprata kuće Dragutina Rajkovića u Sarajevu, ulica Koševo 12. S aspekta secesije, ovi prvi projekti nisu toliko zanimljivi jer su bliži svom izvoru – tradicionalnoj stambenoj arhitekturi. Ovdje su zanimljive dodirne tačke secesije i bosanskog sloga. U tom smislu zanimljivo je pitanje uloge secesije u pokretanju ovog stila, a i preplitanje formalnih elemenata ova dva izraza. - I. Krzović, „Arhitektura secesije u Bosni i Hercegovini“, str. 193. i 194, Kulturno naslijeđe, Sarajevo, 2004.

Fasade unutrašnjeg dvorišta su jednostavnije. Na južnoj fasadi nalaze se dva reda sa po tri identična dvokrilna prozora i dva dvokrilna prozora stepeništa.

U centralnoj zoni prizemlja nalazi se dvokrilni portal koji zatvara pasaž, a na zapadnom kraju fasade se nalazi limena vertikalna koja služi za ventiliranje male kuhinje u aščinici.

Istočna unutrašnja fasada na spratu ima dva dvokrilna prozora nekadašnjeg hotelskog apartmana i ulazna vrata od kojih vode metalne stepenice prema prizemlju.

Na prizemnu fasadu je priljubljena trošna konstrukcija pokrivena limom.

Nosivi zidovi objekta su građeni uglavnom od opeke, a međuspratna konstrukcija je drvena. Stepenište istočnog bloka je urađeno od crvenog krečnjaka (hreše) dok je stepenište zapadnog bloka betonsko i djelimično obloženo drvetom.

Krovna konstrukcija objekta je drvena, a pokrov je od crijepa.

Fasade su rađene u bojenom malteru i drvetu. Na fasadi su prisutni dekorativni elementi rađeni od lomljene opeke. Prozori, izlozi i ulazni portali su drveni.

Unutrašnja vrata su uglavnom drvena.

Podne obloge su drvene, od vještačkog kamena i keramike, a tavan je obložen originalnim pločama od pečene gline.

Debljina vanjskih zidova iznosi 51cm na čitavom objektu, sa izuzetkom petougaonog istaka na sjeverozapadu, gdje debljina vanjskih zidova iznosi 20cm. U unutrašnjosti se pojavljuju zidovi debljine od 51cm, 20cm i 12cm. Debljina međuspratne konstrukcije iznosi 40cm.

Korisna visina prizemlja iznosi 375cm, prvog sprata 345cm, drugog sprata 300cm, a najviša visina tavana iznosi 200cm.

3. Dosadašnja zakonska zaštita

„Dijelovi Titove ulice u Sarajevu“ su Prostornim planom BiH iz 1980. godine, svrstani u II kategoriju.

Po podacima dobijenim iz Zavoda za zaštitu spomenika Federalnog ministarstva kulture i sporta dobro je evidentirano pod nazivom „Han Gazi Husrev-begovog vakufa (zvani Kuluk), nekadašnji „Hotel Gazi“, a potom hotel „Stari Grad“.

4. Istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi

Nekadašnji hotel Gazi Husrev-begovog vakufa i stambeni objekat Kadić (djelo arhitekta Josipa Vancaša) izgrađeni su 1909. godine. Nešto kasnije, dograđen je petougaoni istak na sjeverozapadu, tako da je objekat poprimio konačni oblik.

Tokom prve polovine XX vijeka istočni blok se koristio kao hotel. Istočno krilo prizemlja prema ulici M. M. Bašeskije, tokom ovog perioda, korišten je kao

apoteka, a unutrašnji blok na istoj strani, gdje se danas nalazi velika kuhinja, koristio je foto studio „Karahasanović“²⁴.

Zapadni dio objekta je od početka imao stambenu namjenu, koju ne mijenja do danas.

Nakon II svjetskog rata, pa do zadnjeg rata u BiH, hotel Gazi Husrev-begovog vakufa koristila su različita ugostiteljsko-hotelska preduzeća. Hotel biva obnovljen, izvršene su manje izmjene, ali osnovna koncepcija hotela se ne mijenja do 1992. godine.

Prizemlje je bilo javno i u njemu su bili smješteni restoranski i drugi ugostiteljski sadržaji.

Do 1965. godine istočno krilo prizemlja se koristilo kao apoteka, a zapadno krilo, gdje se danas nalazi aščinica, služilo je kao hotelski restoran. U poslovnom prostoru, između današnje aščinice i pasaža, nalazila se recepcija, koja je imala direktnu vezu sa restoranom. Te godine se hotelski restoran prebacuje u istočno krilo i apoteka prestaje sa radom. Prostor restorana se adaptira u ugostiteljski objekat brze hrane²⁵, a prostor recepcije u hotelsku kafanu, odvojenu zidom od zapadnog dijela. Recepcija se prebacuje u neuslovni predstepenišni prostor u prizemlju.²⁶

Na južnoj strani unutrašnjeg dvorišta, tokom čitave druge polovine XX vijeka, na mjestu današnjeg skladišta, bila je smještena pokrivena ljetna bašta hotela.

Ulična fasada objekta je zadržala izvornu koncepciju koja se oslanja na tradicionalnu stambenu arhitekturu.

Tokom zadnjeg rata u BiH, objekat je bio pogođen više puta, kojom prilikom je oštećen krov hotela. Hotel naseljavaju izbjeglice, a kuhinja u unutrašnjem dvorištu bila je korištena od strane Crvenog krsta.

Godine 2003. krov je saniran u režiji Gazi Husref-begovog vakufa. Vakuf donosi odluku o promjeni namjene objekta, koji postaje poslovni²⁷.

Prizemlje objekta pretvara se u prodajno-poslovni prostor²⁸, sa izuzetkom sjeverozapadnog dijela koji ima ugostiteljsku namjenu.

Dva sprata se koriste kao skladišni prostor²⁹, a u sobama se ukidaju umivaonici.

Sjeverozapadno krilo drugog sprata iste godine je adaptirano u stambeni prostor, koji se danas koristi kao skladište.

---

²⁴ Svjedočenje članova uprave Gazi Husrev-begovog vakufa.

²⁵ Nešto prije početka zadnjeg rata u BiH, ovaj prostor ponovo mijenja namjenu i postaje kockarnica sa aperitiv barom.

²⁶ Svjedočenje vlasnika aščinice gđina Muje Vrapca, koji radi na istom mjestu više od 4 decenije.

²⁷ Po riječima upravitelja Gazi Husrev-begovog vakufa, mutevelije Mustafe Vatrenjaka, nisu postojale pretpostavke za adaptaciju objekta u savremeni hotel. Prvenstveno se ovdje misli na nemogućnost stvaranja parkinga, mali smještajni kapacitet, kao i na potencijalne velike troškove adaptacije.

²⁸ Tom prilikom se uklanja parapet sa četiri prozora poslovnih prostora koji se nalaze istočno i zapadno u odnosu na pasaž. Prozori, čije su originalne mjere bile 180cm x 220cm, pretvaraju se u izloge dimenzija 180cm x 300 cm.

²⁹ Ovaj skladišni prostor koristi robna kuća „Teranova“, koja se nalazi zapadno u istoj ulici, u palati „Gazi Husrev-bega“, koja je također vlasništvo Gazi Husrev-begovog vakufa.

Nekadašnja pokrivena ljetna bašta na južnoj strani dvorišta pretvara se u skladište, a prizemni dio krajnjeg istočnog dijela ostaje kuhinja, koja služi potrebama manjeg ugostiteljskog objekta, aščinice.

Nakon 2003. godine, uz istočni blok unutrašnjeg dvorišta, dograđuju se pokrivene metalne stepenice koje vode do nekadašnjeg apartmana na prvom spratu, i probijaju se ulazna vrata na prvom spratu.

Godine 2003. izvršena je restauracija fasada. Restauraciju većeg istočnog bloka izvršio je Gazi Husrev-begov vakuf, a manjeg zapadnog bloka izvršila je porodica Kadić.

Porodica Kadić je početkom XXI vijeka izvršila građevinske radove redovnog održavanja prizemlja i prvog sprata, koji se sada koriste kao stambeni prostor.

Na prvom i drugom spratu dograđen je dio objekta prema unutrašnjem dvorištu koji služi kao kupatilo. Ova dogradnja nije dovršena, s obzirom da su iz unutrašnjeg dvorišta vidljivi goli opečni elementi i armirano-betonska konstrukcija bez izolacionih slojeva i završnog fasadnog maltera.

5. Sadašnje stanje dobra

Nekadašnji hotel Gazi Husrev-begovog vakufa i stambeni objekat Kadić (djelo arhitekta Josipa Vancaša) nalaze se u vrlo dobrom konstruktivnom stanju.

Oštećenja krova su uspješno sanirana, a deset godina, tokom kojih nije izvršena popravka pokrova i krovne konstrukcije, nisu ostavili značajniji trag na objektu.

Glavne fasade i unutrašnjost objekta su sanirani i redovno održavani. Izuzetak čini drugi sprat i tavan stambenog objekta Kadić, koji nisu u upotrebi.

Fasade prema unutrašnjem dvorištu nisu redovno održavane i na južnoj fasadi vakufskog objekta još su vidljivi tragovi oštećenja izazvanih granatiranjem.

Sadašnja kuhinja u istočnom bloku nije adekvatno adaptirana nakon zadnjeg rata i njeno funkcionalno i higijensko stanje nije zadovoljavajuće.

Neprimjereno skladište južno od unutrašnjeg dvorišta degradira vrijednost kompletnog kompleksa.

Dograđene vanjske metalne stepenice u unutrašnjem dvorištu, koje vode do prvog sprata istočnog bloka, također doprinose oblikovnom i estetskom obezvrijeđenju historijskog kompleksa.

6. Specifični rizici

Ne postoje izraziti specifični rizici vezani za ovaj historijski kompleks. Neprimjereni funkcionalni i higijenski uslovi kuhinje u unutrašnjem dvorištu, kao i neispitani higijenski uslovi skladišta predstavljaju najveće potencijalne specifične rizike vezane za objekat.

III - ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za donošenje odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom ("Službeni glasnik BiH", br. 33/02 i 15/03), Komisija je donijela odluku kao u dispozitivu. Odluka je zasnovana na sljedećim kriterijima:

A. Vremensko određenje

(dobra nastala od prahistorije do 1960. godine)

C. Umjetnička i estetska vrijednost

- i. Kvalitet obrade
- ii. Kvalitet materijala
- iii. Proporcije
- iv. Kompozicija
- v. Vrijednost detalja

D. Čitljivost

- iii. Djelo značajnog umjetnika ili graditelja
- iv. Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili regionalnom maniru

F. Ambijentalna vrijednost

- I. Odnos oblika prema ostalim dijelovima cjeline
- ii. Značenje u strukturi i slici grada

G. Izvornost

- i. Oblik i dizajn
- ii. Materijal i sadržaj
- v. Položaj i smještaj u prostoru

H. Jedinstvenost i reprezentativnost

- iii. Djelo vrhunskog umjetnika ili graditelja

I. Cjelovitost

- i. Fizička cjelovitost
- ii. Homogenost
- iii. Zaokruženost (kompletnost)
- iv. Nenarušenost stanja

Sastavni dio ove odluke su:

- kopija katastarskog plana,
- z.k. izvadak, posjedovni list,
- fotodokumentacija,
- grafički prilozi.

Korištena literatura:

1973. A. Bejtić, „Ulice i trgovi Sarajeva“, str. 95, Muzej grada Sarajeva, Sarajevo.
1974. Alija Bejtić, „Mali urbanizam Sarajeva, Hotel Stari Grad“, „Oslobođenje“, Sarajevo.
1988. B. Spasojević, „Arhitektura stambenih palata austrougarskog perioda u Sarajevu“, Svjetlost, Sarajevo.
1997. N. Kurto, „Sarajevo 1492-1992“, Oko, Sarajevo.
1998. N. Kurto, „Arhitektura Bosne i Hercegovine – Razvoj bosanskog stila“, Kulturno naslijeđe, Sarajevo.
2003. M. Hrasnica, „Arhitekt Josip Pospišil – život i djelo“, Acta Architectonica et Urbanistica, Sarajevo.
2004. I. Krzović, „Arhitektura secesije u Bosni i Hercegovini“, Kulturno naslijeđe, Sarajevo.
2005. M. Vatrenjak, „Gazi Husref-begov vakuf“, Islamska zajednica u BiH, Sarajevo.

Nosilac istraživanja i izrade Prijedloga odluke:

*Adi Ćorović, diplomirani inženjer arhitekture,
saradnik za cjeline graditeljskog naslijeđa i kulturne krajolike
u Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika*